verbeelding den regen reeds kletteren hoort, en die wolken drijven dan toch over, zonder dat de regen nederkomt, dan heeten die wolken *waterlooze wolken*, omdat ze den regen beloofden, en toch den regen niet lieten neerdruppelen.

En in dát beeld teekent nu de Schrift ons sommiger Christelijke verschijning in de gemeente des Heeren, hetzij dan leeraars, hetzij leeken, die hooge verwachting opwekten, van wie al het volk zich, o, zooveel beloofde, en die toch, toen het er op aankwam, als een wolk in de verte overdreven, zonder ook maar iets te geven van wat ieder van hen had verwacht.

Wolken, schijnbaar ter vertroosting opgekomen, in wier verschijning de gemeente zich verheugd had, en die toen eerst hoog hangen bleven, en toen door den wind onderschept werden, en zoo weer wegraakten uit het oog, zonder verkwikking te hebben aangebracht.

Wolken die *waterloos* bleken.

Het is niet alles *echt* in Christus' kerk, en het kan dat niet zijn.

De tucht kan veel, maar lang niet alles, om hoofd voor hoofd te keuren, wat in de gemeente Gods echt uit God geboren of valschelijk ingelopen is. Alleen de waterloten kan ze afsnoeien. Wat krom groeit zal ze recht buigen. Edoch, alleen wat voor oogen is, wat uitkomt en openbaar is. En wat de tucht nooit kan, is den zielsstaat keuren, het hart doorzoeken, en een oordeel vellen over den inwendigen mensch.

Soms komt Christus zelf der kerketucht hierin te hulp, door vervolging over de gemeente te brengen, of ook reeds door haar in smaad bij de wereld te doen geraken, dat het veel kost aan rust en goed en goeden naam om tot haar te behooren. Hoe zwaarder *die* tucht, hoe zuiverder de gemeente.

Maar toch, zelfs die tucht gaf nooit volstrekten waarborg. Ook te midden der bangste vervolgingen zijn er ergernissen onder Gods volk uitgebroken. En zulk een raadsel is het menschenhart, dat er zelfs in die bangste tijden valsche personen, die *niets* van den Geest van Christus hadden, in de gemeente indrongen, die later vlekken in haar midden bleken, en het leven vergiftigden.

Want dit is het harde, dat de waterlooze wolk die over den dorren akker heenstrijkt, en den landbouwer zoo bitter teleurstelt, wel geen regen brengt, maar ook geen kwaad achterlaat; terwijl in Christus' kerk deze *waterlooze wolken*, zoo dikwijls ze gezien worden, niet alleen den regen derven doen, dien ze beloofden, maar ook als »dwalende starren", gelijk de apostel ze tevens noemt, kwaad doen en misleiden.

In Christus' kerk is de *waterlooze wolk* niet alleen als een »waterlooze fontein", waarop de vermoeide pelgrim toeloopt, en die hij uitgedroogd vindt, maar ook »een wilde baar der zee, eigen schande opschuimend, of ook een boom zonder vrucht of blad, tweemaal verstorven en ontworteld.

Nu is dit beeld van de *waterlooze wolk* zeker het eerst en het meest toepasselijk op mannen en vrouwen in de gemeente des Heeren, die op den voorgrond treden; die door naam of positie, door ontwikkeling en invloed vooraan stonden; die, dank zij die positie, hooge verwachting opwekten van hetgeen ze voor de gemeente zijn zouden; en die toch op de proef bleken niets voor haar te zijn, niets in haar midden te doen: die kwamen en gingen zonder een spoor van hun invloed achter te laten, en alzoo heel de gemeente teleurstelden.

Wolken die opkwamen en veel vertoon maakten, en die overdreven, zonder den dorren akker te besproeien.

Toepasselijk is dat beeld in nog enger zin op leeraars of ambtsdragers, die bij hun optreden een machtigen roep aan hun komst deden voorafgaan; van wier optreden heel de gemeente zich betere dagen beloofde; en die verwachtingen opwekten van een rijk gezegenden toestand; maar die, o, zoo bitterlijk tegenvielen; dor in steê van sappig bleken; en straks weer gingen, zonder dat ooit de regen, waarop men gehoopt had, van hun lippen, uit hun ambtsbediening, door hun persoonlijk optreden de gemeente verkwikken kwam.

En toepasselijk is dat beeld in enger zin niet minder op die veel sprekende en veel getuigende mannen en vrouwen, die zich aan de gemeente aansloten, en van wier geestelijk leven, en geestelijke gestalte, en geestelijken rijkdom de kinderen Gods zich verrijking van eigen leven hadden voorgesteld, en van wie het, helaas, toch maar al te spoedig uitkwam, dat hier *vertoon* meer dan *wezen*, geestelijke *schijn* meer dan geestelijke *kracht* aanwezig was, en die, als breed gespreide wolken een tijdlang heel de gemeente overdekkend, haar toch nooit met geestelijk vocht besproeien konden, zoo maar niet haar op ongeestelijke wijze verdierven.

Al zulke verschijningen zijn in de gemeente des Heeren de *waterlooze wolken* in gansch bijzonderen zin. Zóó, dat ieder het merkt, en de teleurstelling voor God geklaagd wordt.

Toch bepaalt zich het droeve verschijnsel van die *waterlooze wolken* hier niet toe.

Ook op kleiner schaal valt hetzelfde droeve verschijnsel te betreuren, want in de groote gemeente zijn ook *kleine kringen*, kringen van ambtelijken aard, kringen van het huiselijk leven, kringen op onze scholen, en zooveel meer.

En in al die kringen nu treden menschen op, die verwachtingen opwekken, om wat hun was toevertrouwd, en om wat ze beloofden.

Elk ouderling, die in de gemeente het ambt aanvaardt, en in den kleineren kring van zijn wijk, wel het ambt draagt, maar geen kracht van zich laat uitgaan, om de heiligheid van 's Heeren huis te sterken, is een wolk die henendrijft, maar *waterloos* is, omdat de zegen uitblijft, dien men van zijn dienst mocht verwachten.

Elk diaken, die zich voor een deel de zorg voor de armen der gemeente ziet vertrouwd, en nochtans in gebreke blijft den geest der barmhartigheid aan te kweeken, de armen te vertroosten, nood te lenigen, en de liefde Christi ook door zijn persoonlijk optreden voelbaar te maken, is als een *waterlooze wolk*, die regen beloofd, maar dien regen niet gaf.

Een onderwijzer der jeugd op onze scholen, die optrad, om de gedoopte kinderkens der gemeente voor maatschappij en kerk te helpen vormen, en de plaats bezette, en ja schoolsch zijn werk deed, maar zonder dat er vonken van hem afsprongen, en de harten geroerd, en de krachten ontwikkeld werden, is als een *waterlooze wolk*, die wel haar stand aan den hemel heeft, maar den akker laat verdorren.

En evenzoo is het in het huisgezin, niet alleen met vader en moeder, maar ook met de kinderen onderling. Immers, ook in dien kleinen kring moet al wie er in leeft die anderen die met hem saamleven zegenen, iets ten goede op hen doen uitgaan, hun iets geven van het talent dat hem meer dan dien anderen is toevertrouwd, en in een Christengezin iets ten toon helpen spreiden van de zalige gemeenschap der heiligen.

En een vader of een moeder die dat nu niet doen, broeder of zuster, die hierin tekort schieten, en wel in huis meeleven, maar in en over dat huis geen zegen van zich doen uitgaan, wat zijn ze ook in dien kleinen kring anders dan *waterlooze wolken*, die hun plaats innemen, maar onnut en zonder den zegen, dien ze schuldig zijn, uit te stralen?

Waterlooze wolk is elke verschijning in de gemeente in 't groot, of ook in de gemeente in haar kleinere deelen, die *uitwendig* schijnt, wat zij *inwendig* niet is.

En nu moet, zeer zeker, met stille zelfbeschaming beleden, dat we tot op zekere hoogte dit *allen* zijn, in elken stand, en in elke betrekking, waar ons de Heere ook geplaatst heeft. Den vollen zegen dien we spreiden moesten, spreidt niemand. We zijn allen als wolken, die een breede plaats beslaan, en meer vertooning maken, dan overeenkomt met den weinigen zegen dien we van ons doen uitgaan.

Maar dit op zichzelf geeft nog niet het beeld van de *waterlooze wolk*.

Er mogen dan niet *in die mate* malsche droppelen van ons nedertdalen, als het zijn moest, maar er gaat dan toch *eenige* zegen van ons uit. Niet genoeg, maar dan toch in zekere mate. Altoos ons aanklagend van tekortkoming, maar dan toch den akker nu en dan verfrischend.

Maar wat de gemeente, en in haar het ambt, en het gezin, en de school verderft, is als ook dit bescheiden deel van zegen uitblijft, als zelfs het heilig besef dat die zegen van ons *moet* uitgaan ontbreekt; en dat te meer nog, als die dorheid van uitgaanden zegen gepaard gaat met hooge pretentie, met ambtelijke aanmatiging, met heimelijke zelfverheffing, met schoolsche meesterachtigheid.

Als wie zegenen moest zichzelven zegent in eigen oogen.

En als zulk een dan ten slotte blijkt een wolk te zijn, die wel het licht verdonkert, maar den regen inhoudt.

Het is *dit* waterloos-zijn van de wolken, die in allerlei kringen over de gemeente zweven, waardoor de gemeente verarmt en verdort.

En dan zoekt men het wel soms in opzettelijke geestelijke *opwekking*, en soms gelieft het Gode metterdaad om die tot opbeuring en verfrissching te schenken, maar wie wijs is, die verstaat het toch, dat de rijkste zegen voor den akker niet uit een plotselinge wolkbreuk, maar veel meer uit den stillen, regelmatigen gestadigen regen moet komen.

En die stille gestadige regen daalt dan alleen op den akker der gemeente neder, als trouwe, eerlijke opvatting van roeping aan ambt en gezin en school *dagelijks* ten goede komt.

Ook in dit opzicht voor de gemeente des Heeren de verhooring van haar bede *om haar dagelijksch geestelijk brood*.

Wat een dichte welgevulde *wolk* moest zijn is maar al te vaak niets dan een dunne doorschijnende *nevel*, waar geen malsche regen uit komen *kan*.

En zoo stuit ge ook in de gemeente des Heeren telkens op mannen en vrouwen in allerlei positie, die toonen het zoo in het minst niet te verstaan, dat ze om te kunnen *geven* eerst zelven *ontvangen* moeten; dat de wolk niet uit niets geformeerd wordt, maar eerst dan zich *dicht* kan samenpakken, als het vocht uit den Oceaan is opgetrokken en in haar verdikt is.

Dezulken drijven dan op hun *naam* van Christen. Ze deden belijdenis. Ze worden onder de Christenen geteld. Ze hebben een gansch oppervlakkige kennis. In enkele dingen voegen ze zich naar het gemeen gebruik. Maar overigens blijven ze hol van binnen. Ze voeden hun kennis niet. Hun lezen van Gods Woord is werktuiglijk, en in de mystiek der waarheid dringen ze niet in. Vandaar hun armzieligheid in geestelijke dingen. Hun dorheid van hart, die niet anders dan dorheid om zich heen kan kweeken.

Altegader wolken die waterloos moeten blijven, omdat ze uit hun nevelschijn geen malsche droppelen vormen kunnen.

En daarom wie ook voor zijn persoonlijk bestaan aan den smaad en aan de schande van die waterlooze wolken ontkomen wil, die wake niet alleen op in het heilig besef van hooger roeping, maar prente het zich ook in, dat hij, om te kunnen zegenen, zelf inzamelen moet van den geestelijken akker den oogst zijns Gods.

Die voede zijn kennis en zijn wetenschap van Gods heilige mysterien. Die merke op zijn eigen hart en late niet af zijn God aan te loopen, om innerlijk met kracht des Koninkrijks vervuld te worden. Die verrijke zijn ziel, om anderen ziel te kunnen rijk maken. En die ga, om voor anderen geen waterlooze fontein te zijn, elken dag zelf tot de Fontein aller goeden, om door Hem met geestelijke kracht gesterkt en met geestelijk goed vervuld te worden.

Dan wordt wat eerst slechts een *schijnnevel* was, vanzelf en ongemerkt tot een dichte, bezwangerde *wolk*.

En die wolk *kan* het niet inhouden. Ze ontlast zich uit innerlijken aandrang. En als het daartoe gekomen is, daalt vanzelf ook uit zijn verschijning en uit zijn optreden de regen neder op zijn omgeving.

Register op E VOTO.

Er is een *naam-*, *zaak-* en *tekst*register op de vier Deelen van *E Voto* in gereedheid gebracht, dat voor de premie-inteekenaren op dit werk verkrijgbaar wordt gesteld tegen den prijs van *vijf en zeventig cents*. Voor de overige koopers van *E Voto* tegen den prijs van *een gulden vijf en twintig cents*.

Premie-inteekenaren op *E Voto*, die dit Register in hun bezit wenschen te hebben, worden hiermede uitgenoodigd bij de abonnementsgelden voor de *Heraut* in Januari *vijf en zeventig cents* extra te voegen.

Zij, voor wie dit op opeens te veel mocht zijn, kunnen volstaan met in Januari 1897, in April 1897 en in Juli 1897 telkens bij het abonnementsgeld *vijf en twintig cents* op te zenden.

Aan alle premie-inteekenaren, tevens abonnenten, die hieraan voldoen, zal bedoeld Register, zoodra het van de pers komt, en de *vijf en zeventig cents* afbetaald zijn, franco aan huis worden toegezonden.

Amsterdam, 29 Januari 1897.

Rechterlijke beslissing.

De rechterlijke beslissing in zake Oud-Beierland heeft de aandacht getrokken, overmits ze anders uitviel, dan menigeen had verwacht.

Het geval ligt nog versch in 't geheugen.

Oud-Beierland had de A en B nog niet in rijkere eenheid begraven. Kerk stond nog naast kerk en kerkeraad tegenover kerkeraad. Maar beide kwamen dan toch saam in één classe, tot op tijd en wijle dat de kerk met het A-merk ook dien band liefst verbrak.

De A-predikant, met de meeste leden van den A-kerkeraad, en de meeste leden van de A-gemeente gingen tot afscheiding over, kwamen niet meer op de classe, en gingen geheel op zich zelf staan.

Hieraan deden echter niet allen mede. Een deel bleef. Dat deel handhaafde het A-instituut door een kerkeraad te laten optreden. En na aldus gereïnstitueerd te zijn, vroegen ze kerkgebouw en pastorie op, beweerende dat die ten onrechte waren medegenomen door de scheidenden.

Het uit dit geschil ontstane proces is nu door de rechtbank van Dordt in den geest der eischers beslist, en de gescheiden A-leden zijn veroordeeld om aan de achtergebleven A-leden kerk en pastorie terug te geven.

Voorloopig zijn beide reeds onder sequester gesteld, d. i. de rechtbank heeft iemand benoemd, om beide voorloopig te beheeren.

Vraagt men nu, of dit vonnis ons een oorzaak van vreugde is, zoo zij geantwoord, dat op dit oogenblik nog volstrekt niet te zeggen valt, of er in de gevallen beslissing ook maar iets is, dat ons in het gevlei komt, ja, of er niet misschien zelfs veel in is, dat ons schaadt, en of er ten slotte ook maar eenig goed voor de kerk van Christus uit zal voortkomen.

Indien, afgezien van alle verhoudingen, het incident Ds. Wijdoogen en zijn volgelingen bewegen mocht, om den eigendunkelijk verbroken broederband weer aan te knoopen, zoo zou dit ons zeer hartelijk verheugen.

Indien de gevallen beslissing bewerkt, dat voortaan zulke wilkeurige afbrokkelingen voorkomen worden, zal het zeker winste zijn.

Maar de zaak zelve geeft materieel niets.

Een vast goed van *f* 5000 à *f* 6000 waarde, edoch bezwaard met *f* 7000 à *f* 8000 hypotheek is geen erfenis om haar anders dan onder beneficie te aanvaarden.

In zooverre ging het minder »om de knikkers", zooals men in jongenstaal zegt, dan om het recht van het spel.

Wat nu ten deze gewonnen is, valt eerst te beslissen, als het vonnis zelf met zijn overwegingen publiek zal zijn.

Twee reeksen van gedachten houde men hier intusschen wel uit elkaar.

Van den éénen kant veroordeelt de Gereformeerde Belijdenis op het hoogst alle *scheurmakerij*, en verstaat hieronder alle verbreking van de kerkelijke eenheid, anders dan om Christus' wille, en anders dan na uitputting van alle middelen, om de kerk waartoe men behoort, in het spoor van Christus terug te leiden.

Maar van den anderen kant handhaaft de Gereformeerde kerk evenzoo de verplichting, om zich van wat *valsche kerk* werd los te maken, ten einde zich bij de *ware* kerk te voegen.

Naar dien regel nu kon noch mocht de daad der te Oud-Beierland scheidende A-leden anders dan als *scheurmakerij* beschouwd worden In niets toch hadden zij het ook maar van verre waarschijnlijk gemaakt, dat de Gereformeerde kerken *valsche* kerken waren, en geen middel was door hen aangewend, om voor hun grieven eene beslissing der kerken uit te lokken.

Zij handelden *niet* naar de Belijdenis, maar in strijd hiermede. Anders toch zouden zij ter onderscheiding tusschen ware en valsche kerk geen andere merkteekenen hebben doen gelden, dan in onze Belijdenis voorkomen.

In zooverre nu het geslagen vonnis zulke gansch wilkeurige scheurmakerij *niet* aanmoedigt, is dit iets waard.

Maar van den anderen kant handhaaft de Gereformeerde Belijdenis even stellig den plicht om overeenkomstig de beginselen der Reformatie, onder zekere omstandigheden, wel terdege den band met het instituut te breken, en op beteren grondslag zich te re-institueeren, en nu kan het zeer goed zijn, dat het vonnis dit tweede beginsel wraakt.

Voor ons, Gereformeerden, regelt zich dit geding naar den Christus en zijn waarheid, voor velen die buiten ons staan naar den Pelagiaansche regel, dat de vrije wil der individuen beslist.

En daarom blijft het voor ons hoofdzaak, naar welken regel hier de beslissing viel, en dan meenen we nu reeds weinig hoop te kunnen koesteren, dat het vonnis rusten zal op den grondslag der Gereformeerde beginselen.

Volgens ons dient het kerkelijk *instituut* en dus ook het kerkelijk *goed* de waarheid die in Christus is. En te vreezen staat, dat ook nu weer beslist zal zijn, dat de waarheid in Christus zich te schikken heeft naar zekere wilkeurige regelen, die het eigendomsrecht van het goed beheerschen.

Zij men daarom met zijn lof of blaam hier uiterst voorzichtig.

Hospitaal te Djocjo.

Reeds een vorig maal vestigden we er de aandacht op, dat op zichzelf Poerworedjo voor het te stichten Hospitaal de aangewezen plaats schijnt, maar dat Dr. Scheurer aan Djocjo voorkeur geeft.

Ziehier de redenen die hij ons hiervoor opgaf.

Redenen waarom Djocjo als centrum van arbeid schijnt aangewezen.

1. Op Midden-Java hebben we geen Residentie, waar het volk in hoogere en lagere kringen zóó voor het Evangelie toegankelijk is als Djocjo. Er is daar een geopende deur, en ik heb het steeds een fout, om niet te zeggen zonde geacht, dat Djocjo, nadat wij toelating gekregen hadden, onbezet is gebleven, ja dat er niet eenmaal een helper werd geplaatst. We moesten daar arbeiden waar het openbaar was dat de deur gesloten was. Dat is tegen de Schrift in; hoe eer die fout hersteld wordt, hoe beter.

2. Djocjo heeft geen godsdienst; het Boedhisme is in verval en het Mohammenadisme heeft geen voet gekregen. Het volk verlangt naar iets positiefs op godsdienstig gebied. Het is geen zeldzaamheid, om scharen aanzienlijken en geringen naar de Tjonda van Banjoemas en Tjeribon te zien gaan.

3. De zedelijke en maatschappelijke toestand van het volk in zijn verschillende lagen is zoo mogelijk in nog slechter conditie dan te Solo. Het volk is verwoest door opium, hoererij en spel, is in slavernij geketend aan zijn drijvers, die er van trachten te halen wat er van te halen is.

Deze drie punten zou ik meenen op den voorgrond te moeten stellen, omdat voor zoo'n volk de Evangelieverkondiging noodzakelijk en hoopvol is, zoolang de deur geopend blijft. Voor ons die er toegang hebben moet er meer dan drang zijn om in te gaan. Het is een gebiedende noodzakelijkheid om, waar anderen daar niet kunnen werken, terstond te gaan.

Dit voor zoover de Evangelieprediking betreft. Voor den arts zijn, meen ik, de volgende punten te overwegen:

1e Djocjo heeft dit met Solo gemeen, dat alle mogelijke kwakzalversmiddelen van doekoens, toovenarijen en geestdrijverijen de zielen en lichamen der menschen bederven. Geneeskundige hulp zal er meer dan elders goed besteed en spoedig gevraagd worden. Hierdoor zal men invloed krijgen op bovengemelde praktijken en haar bedrijvers, meest afzetters, die naam hebben ook buiten Djocjo.

2e Uit het volk dat in ontwikkeling van verstand en gemoed in Midden-Java vooraan staat, zal men met gemak een schare doekoens kunnen opleiden, die, al ware 't maar alleen om den naam Djocjo, het middel zouden kunnen zijn, waardoor we ook elders met meer vrucht zouden kunnen optreden. Belangrijk is Djocjo's invloed voor het overige Midden-Java.

3e In Djocjo zal een Hospitaal en kliniek om zijn gezond klimaat alswel om de ellende voor het volk meer dan elders op zijn plaats zijn.

P. S. Deze redenen heb ik ook aan de Deputaten voor den medischen dienst gezonden.

Dit advies verdient alleszins aandachtige overweging.

Thans gaan we er niet op in.

Slechts make niemand hieruit op, dat we nadere toetsing dezer redenen overtollig zouden achten.

Bij een beslissing ten deze komen zoovele en zoo velerlei overwegingen in aanmerking, die bovendien allerlei nader advies en nadere inlichting uit Indië noodzakelijk maken, dat een snel besluit hier ondenkbaar is.

Nieuwe Theologie.

Op de brochure van den heer Ds. Hulsman terugkomende, beginnen we met te wijzen op hetgeen ons daarin *tegenstaat*.

Het is in hoofdzaak dit.

Critisch tegenover de jongere Ethische school optredende, is Ds. Hulsman onverwinlijk; maar als het nu aankomt op het formuleeren van zijn eigen standpunt, blijkt het hem ten eenemale te ontbreken aan de noodige kennis, en het noodige doordenken, om een weg te kunnen afbakenen, die ook maar voor één enkelen mijlpaal vertrouwbaar is.

Hij wil den Bijbel behouden, Ethisch blijven, en met verwerping van de denkvrucht der eeuwen, aan het einde der 19e eeuw een nieuwe theologie, een »eigen wetenschap des geloofs" gaan scheppen.

Doch hoor hem zelven:

Uitgaande van Christus, en door Hem van de Bijbelsche traditie, hebben wij ook de Gereformeerde dogmatiek te herzien, die alle harten koud laat. »De beste dogmatiek", zei Dr. Gerretsen in zijn laatste monographie, »is de historie." Dit is volkomen waar, maar dan ook de eenvoudige heilige historie des Bijbels, niet zooals ze door de critiek ontluisterd is geworden. Wat hebben *wij* met leerstellige systemen te maken; wij kunnen ze eens bestudeeren in den academietijd, als onderdeel van de geschiedenis der beschaving; wij kunnen ze eens aandachtig doorwerken, bij wijze van hersen-gymnastiek, om te zien, hoe men altijd met zijne gedachten vastloopt. Zoo goed als het nuttig is, om de philosophie van Kant door te denken en te leeren, hoe het menschelijk verstand zich altijd verwart in de anti-nomieën van quantiteit, qualiteit, relatie en modaliteit, zoo nuttig is het, om de Institutie van Calvyn te doorleven, om te zien, hoe hetzelfde menschelijk verstand zich altijd weer verstrikt in de voorstelling van Gods almacht en onze vrijheid, Gods genade en onze schuld. Het is noodig de gedachtenstelsels van zulke reuzen van denkkracht in zijn brein opgenomen te hebben, om ootmoedig te worden, en zijn studie te eindigen met deze woorden van Spreuken 30 : 1 : »Ik heb mij afgetobd, o God! Ik heb mij afgetobd, o God! en ben bezweken!" — »Het geopenbaarde is voor ons en voor onze kinderen", staat er in de Schrift »en het verborgene is voor den Heere." Het eenwig moniame van Gods liefde, dat de grond is van de meest tegenstrijdige waarheden, blijft een mysterie voor den nietigen mensch. Christus zelf zegt (Joh. 3 : 12): »Indien ik ulieden de aardsche dingen gezegd heb, en gij niet gelooft, hoe zult gij gelooven, indien ik ulieden de hemelsche zou zeggen?" — Laat ons dan ook tevreden zijn met de historische openbaring. Er is geen afgeronde leer bekend gemaakt, maar goddelijk leven en hemelsche wondermacht is in Christus geopenbaard geworden. Wanneer de Bijbelsche waarheden losgemaakt worden van hun historische inkleeding, en abstract, in een stelsel, tot één geheel verzameld worden, dan vormen zij een onzinnig samenweefsel van tegenstrijdige gedachten. Wat doen wij daarom met systemen, wat doen we met een stelsel van Luther, Calvijn of Kuyper? Uitgaande van den Christus der Evangeliën, hebben wij onze geloofsleer te hervormen. Een kleine *regula fidei*, als die der Twaalf Geloofsartikelen, zal ten slotte beter leiddraad bij de prediking wezen en meer waarheid bevatten, dan de sophistiek van strenge dogmatiek. Laat ons liever luisteren naar de heilige historie, die ons zoo eenvoudig en goddelijk grootsch wordt medegedeeld. *Laat ons alleen verkondigen, als Paulus, Jesus Christus, en dien gekruisigd, in het volle mysterie van Zijne verschijning, zonder systematische verklaring van Zijn persoon en arbeid in verband met duizend andere waarheden; — maar Christus willen wij behouden en door Hem den Bijbel.*

Ligt er nu toch op zich zelf niet reeds iets ongerijmds in, dat bijna 2000 jaren lang door de grootste genieën, door de vroomste mannen, door de wijste geesten over den inhoud van de Christelijke religie, gelijk die in ons geestelijk bewustzijn zich weerkaatst, is nagedacht, niet in ijdele speculatien, maar in den strijd des levens en in de worsteling der geesten, en dat thans een jong prediker opstaat, die eenvoudig den reuzenarbeid dezer mannen voor ongeldig verklaart, en zegt dat men nu eerst eens beginnen zal, om *de wetenschap des geloofs* te ontwikkelen?

Is het niet bijna naïef als hij op blz. 113 zegt:

Uitgaande van Christus en door Hem van de Bijbelsche traditie, hebben wij op het breede terrein des levens nog zoo ontzettend veel hervormingen tot stand te brengen. Tallooze vraagstukken op het gebied van Kerk, Staat en Maatschappij wachten nog een oplossing. Wanneer we nu telkens en telkens weer de grondslagen van ons geloot moeten bespreken en onze overtuiging omtrent de waarheid telkens weer aan het wankelen moet gebracht worden, — hoe zullen we tijd en lust behouden om plannen te beramen tot verbetering van zoovele treurige toestanden? Mij dunkt, na bijna 2000 jaren moet voor geloovige mannen toch vaststaan, wat het fundament van het Christendom moet zijn. In geloovige kringen moet het voor een uitgemaakte zaak gelden, dat de Kerk alleen rust op den historischen Christus en door Hem op den Bijbel.

Dat komt dan neer op die kleine *regula fidei* van de Twaalf Geloofsartikelen, waarheen hij op blz. 112 terug wil.

Maar verstaat en begrijpt Ds. Hulsman dan waarlijk niet, dat het bewustzijn van den manlijken leeftijd zich niet langer dekt met het bewustzijn van het kind? Weet hij dan niet, hoe de kerk, met deze Twaalf Geloofsartikelen zich veilig wanende, opgeschrikt is van de ketterijen, die haar met den geestelijken dood bedreigd hebben? Las hij dan niet, hoe de kerken der Reformatie, alhoewel ook Rome deze Twaalf Geloofsartikelen vasthield, een strijd op leven en dood tegen die kerk hebben moeten voeren voor de beste heilsschatten van het Christelijk menschelijk leven? Zijn onze martelaren dan voor een pure inbeelding in den dood gegaan?

En als hij zelf inziet, dat dit toch al te dwaas zou zijn, begrijpt, verstaat hij dan niet, dat zijn »nieuwe wetenschap des geloofs", zoodra ze even op den weg is, en haar kinderschoenen uitschudt, aanstonds voor precies diezelfde problemen zal komen te staan, die het verleden beheerschten, dat precies dezelfde tegenstellingen zullen opkomen, en dat geheel dezelfde variatiën zich zullen voordoen?

Heeft hij het denken dan in zijn macht?

Ziet en voorziet hij dan niet, dat de wederpartijder hem dezelfde moeilijkheden zal berokkenen, en dezelfde struikelblokken op zijn weg zal leggen?

Acht hij dan waarlijk dat Satan rusten zal, en zijn »eigen wetenschap des geloofs" niet even ernstig zal aantasten, als dit met de vroegere belijdenis plaatsgreep? En acht hij dan waarlijk, dat hij met zijn rieten staf af zal kunnen slaan den aanval die met geslepen en moorddadig wapentuig zal ondernomen worden?

Kan hij de waarheid in Christus dan isoleeren van de groote denkproblemen der eeuw?

En als ge ziet dat iemand dat nochtans waant, doet hij u dan niet denken aan den onnoozele, die in plaats van den Dom van Keulen, na dege studie, in voortzetting der historische architectonische lijnen te voltooien, u met den voorslag aankomt, om al die oude, verweerde stukken weg te breken, en er een eenvoudig huis voor in plaats te bouwen, vier muren met een dak?

Ook zijn aanval op de Gereformeerden maakt in dit verband een zelfden, hij vergeve ons het woord, kinderachtigen indruk.

Niet om zijn inbeelding als kon hij met twee, drie phrasen de geheele verjonging der Gereformeerde Theologie opzij dringen. Wie haar kent, ziet dit met een Homerischen lach aan.

Maar wel om de conclusie.

Lees slechts *dit* citaat, en let op het slot:

Wij keuren de houding van Dr. Kuyper daarom zoo sterk af, omdat hij, zichzelf plaatsende op het standpunt der palingenesie (Voorrede »Encyclopaedie") krasser dan iemand gebruik maakt van de causaliteitswet en de evolutie-theorie, en, opklimmend op grond van den letterlijk ingegeven Bijbel, van inductie tot inductie, van generalisatie tot generalisatie, een dogmatisch-ijzeren systeem van logica opbouwt, dat voor de wetenschap toch onlogisch (men zie de beoordeeling van Dr. F. E. Daubanton.) den geloovige doodknijpt met zijn leer der Eeuwige Souvereiniteit Gods, die door uitverkiezing den één brengt tot het licht der genade en den ander laat onder den vloek der eeuwige verdoemenis, een systeem, zoo koud, als de Satan onder in de hel van Dante te midden van het ijs der rethorica, lijnrecht indruischende tegen de liefde Gods, geopenbaard in Jezus Christus, die niet slechts in het marmer beeld van Thorwaldsen, maar in volle werkelijkheid, de armen uitbreidt naar de verloren wereld en zegt: »Komt tot mij, gij die vermoeid en beladen zijt en ik zal u rust geven!" Wij verwerpen de geestelijke tyrannie van deze koude-geloofsleer, die de gemoederen tyranniseert, als ware zij een decreet van den autocratischen Paus te Rome, den stedehouder van Christus op aarde! — Wij gunnen den Gereformeerden de theologie van Dr. Kuyper, Dr. Bavinck en Dr. Hoedemaker, den *Standaard* en den *Heraut*, de werken van Smijtegeld, Smout en Trigland, de Canones van Dordt en de Institutie van Calvijn. — *wij hebben iets anders noodig.*